

ТЕМА 3: Попит, пропозиція,
ринкова ціна та гроші
у функціонуванні економіки

Тема 3.1: Принципи
функціонування ринку.
Роль конкуренції в організації
Ринкової економіки

Ринкова економіка – це система економічних відносин, яка пов'язана з купівлею-продажем товарів та послуг, що здійснюється за допомогою грошей в умовах рівності всіх форм власності, вільної конкуренції та ціноутворення.

Ринок – це відносини між людьми, що проявляються через обмін, організований за законами товарного виробництва й обігу.

Основою виникнення товарного виробництва є:

- **поділ праці** – вирізнення й відокремлення певних різновидів трудової діяльності;
- **спеціалізація** – форма поділу праці, коли процес виробництва окремих продуктів зосереджується в уособлених господарських одиницях.

**Основні економічні питання:
Що виробляти?
Як виробляти?
Для кого виробляти?**

Ознака	Чиста монополія	Олігополія	Монополістична конкуренція	Досконала конкуренція
Кількість фірм (кількість конкурентів)	Одна велика	Кількість фірм незначна, є великі фірми (3-10)	Багато дрібних	Велика кількість незалежно діючих продавців
Тип продукту	Унікальний, замінників немає, однорідний	Різноманітна або однорідна продукція	Багатоманітність товарів, що задовольняють певну потребу	Однорідна продукція
Контроль над ціною (формування цін)	Цілковитий (Обмежений взаємозалежністю (виробник має можливість впливати на ціну)	Незначний (ціна виробника залежить від цін конкурентів)	Відсутній
Умови вступу в галузь	Вступ блоковано	Існують перепони	Порівняно прості	Легкий вступ до галузі
Типові галузі	Місцеві підприємства ЖКГ	Харчова, легка промисловість, роздрібна торгівля	Металургія, верстатобудування, електроніка	Сільське господарство, ринок іноземних

Природна монополія

Монополія компанії, що зумовлена її унікальним положенням на ринку; виникає в ситуації, коли одна компанія може задовольнити весь ринковий попит на певні товари або послуги з більш низькими видатками, ніж інші.

Штучна монополія

Виникає в результаті спеціальних організаційних заходів, змови, створюється шляхом концентрації виробництва в руках окремих суб'єктів господарювання.

Випадкова монополія

Результат обмеженого в часі перевищення попиту над пропозицією, що дозволяє продавцю підвищувати ціни.

Держава монополія

Базується на винятковому праві держави (пропозиція грошей, виробництво суспільних товарів).

Тимчасова монополія

Така, яку створює НТП на основі монопольного володіння фірмою ліцензією, патентом; існує, поки технологія не набуде загального поширення.

**Типи
МОНОПОЛІЙ**

Картель

Синдикат

Трест

Концерн

Конгломерат

Холдинг